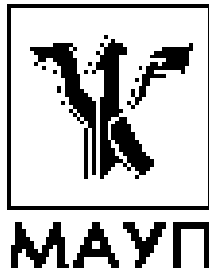

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС: перспективи розвитку вищої освіти України

Матеріали VII Міжнародної наукової конференції
“Модернізація вищої освіти України в умовах
Болонського процесу: аналіз вітчизняного досвіду
і перспективи розвитку”,
м. Одеса, 29–31 травня 2007 р.
і VIII Міжнародної наукової конференції
“Стан і перспективи розвитку вітчизняної системи
вищої освіти в контексті Болонського процесу”,
м. Судак (Автономна Республіка Крим), 13–16 вересня 2007 р.

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2008

ББК 74.58(4УКР)я43
Б79

Відповідальний редактор В. М. Чирков
(видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”)

Болонський процес: перспективи розвитку вищої освіти
Б79 України: Матеріали VII Міжнар. наук. конф. “Модернізація вищої освіти України в умовах Болонського процесу: аналіз вітчизняного досвіду і перспективи розвитку”, м. Одеса, 29–31 трав. 2007 р. і VIII Міжнар. наук. конф. “Стан і перспективи розвитку вітчизняної системи вищої освіти в контексті Болонського процесу”, м. Судак (Автономна Республіка Крим), 13–16 верес. 2007 р. — К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008. — 368 с.: іл. — Бібліогр. в кінці статей.

ISBN 978-966-608-846-1

У пропонованому збірнику наукових праць висвітлюються проблеми реформування системи вищої освіти України, трансформації освітньої системи країни в умовах розвитку постіндустріального суспільства. Вища освіта розглядається в контексті державної політики України.

Для науковців, державних службовців, менеджерів освіти, викладачів і студентів, які навчаються за такими напрямками і спеціальностями: державне управління, політологія, менеджмент, маркетинг, педагогіка, міжнародні відносини.

ББК 74.58(4УКР)я43+74.58я43

ISBN 978-966-608-846-1

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2008
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2007

Розділ II	
СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ	212
Гурч Л. М.	
Активізація навчального процесу як засіб підвищення якості вищої освіти України	213
Білоус А. О., Гуріна О. В.	
Використання результатів педагогічних вимірювань у роботі органів державного управління шкільною освітою: міжнародний і вітчизняний досвід	219
Гудзь В. В.	
Виховання історичної пам'яті у студентської молоді на заняттях з історії України в умовах переходу на Болонську систему освіти	233
Балабаниць А. В., Воєводзинська О. В.	
Університетська система заочної освіти: основні проблеми та напрями вдосконалення	239
Гуляницький В. В., Сафонова В. Є.	
Конкурентоспроможність приватного сектора на ринку освітніх послуг в Україні	245
Кайдалова Л. Г.	
Контроль якості підготовки фармацевтичних кадрів	250
Полесья Т. Л., Жученко П. С., Швець В. В.	
Шляхи вдосконалення оцінювання успішності студентів за рейтинговою системою ECTS дисциплін гуманітарного та соціально-економічного напрямів при впровадженні кредитно-модульної системи в медичних університетах	253
Штих В. А.	
Інтерактивні технології навчання як важливий аспект реалізації принципів Болонського процесу	258
Смеричевская С. В., Жаболенко М. В.	
Рыночные возможности учреждений образования в условиях реформирования системы образования	262
Фетісова Н. І.	
Актуальні питання практичної підготовки менеджерів	266
Лазоренко Л. В.	
Роль ділових ігор у навчальному процесі	271

Л. М. ГУРЧ

проректор з регіональної роботи, канд. екон. наук,
проф. кафедри маркетингу

Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ

АКТИВІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Процеси європейської інтеграції охоплюють все більше сфер життєдіяльності, в тому числі вищу освіту. Україна чітко визначила орієнтир на входження в освітній і науковий простір Європи, здійснює модернізацію освітньої діяльності в контексті європейських вимог, дедалі наполегливіше працює над практичним приєднанням до Болонського процесу.

Освіта є засобом відтворення й нарощування інтелектуального, духовного потенціалу народу, виховання патріота і громадянина, дійовим чинником модернізації суспільства, зміцнення авторитету держави на міжнародному рівні.

Одним із найважливіших завдань вищих навчальних закладів у межах Болонського процесу є підвищення якості вищої освіти, що ґрунтується на об'єктивнішому оцінюванні навчальних досягнень студента, що певним чином унеможливить суб'єктивне ставлення до нього викладача.

Студента стимулює до навчання демократизація навчального процесу, також підвищується його мотивація до навчання через активне застосування новітніх інформаційних технологій, використання комп'ютерної техніки, локальних інформаційних мереж [1].

Необхідним елементом таких перетворень в освіті є зміна традиційних підходів до процесів навчання. Традиційний підхід підготовки фахівців базується здебільшого на засвоєнні та відтворенні відповідного матеріалу якнайближче до оригіналу. Така здібність студента, як здатність до незалежного мислення,

не завжди є пріоритетом. Студентів необхідно заохочувати у розвитку їхніх творчих здібностей і потенціалу. Дипломований фахівець повинен не тільки володіти високими теоретичними знаннями, а й бути здатним демонструвати розвинені навички вирішення проблем, комунікативності та ділового спілкування. Виховання таких здібностей має бути пріоритетним аспектом будь-якої програми вищої освіти, що готує рядових економістів, не говорячи вже про успіх у глобальній конкурентній економіці.

Безсумнівним є той факт, що викладачі можуть годинами читати лекції, однак поведінка студентів при цьому показує, що далеко не всі з них здатні до безупинного повного засвоєння нового матеріалу за той самий проміжок часу. Навіть помічаючи нудьгуючі погляди студентів і відсутність активного записування лекцій, викладачі продовжують свою діяльність у тому ж напрямі. Потрібно виявляти більше інтересу до визначених освітніх потреб студентів. Наприклад, більшість матеріалів може бути подана на слайдах, підготовлених з допомогою комп'ютера, що можуть проектуватися під час лекції. Таким чином, викладач більше часу приділятиме питанням, що зацікавили студентів, і запобігатиме неефективному витрачання часу на записування лекцій.

Активізація процесів навчання передбачає постійний процес управління діяльністю студентів, спонукання до енергійного, цілеспрямованого навчання, подолання спаду, пасивності та стереотипності. Основним при впровадженні сучасних технологій навчання є пошук можливостей органічного поєднання та взаємоузгодження традиційних методів реалізації навчального процесу з новими методами його інтенсифікації й активізації. Це забезпечує реалізацію таких принципів сучасних концепцій викладання: проблемності, узгодженості та системності цілей навчання, орієнтованості на наявний досвід, націленості на самонавчання, професійної орієнтованості, зворотного зв'язку [2].

Основні фактори активізації навчального процесу: індивідуальний і диференційований підходи, розвиток творчої особистості студента, актуалізація потреб і мотивів здобуття економічної освіти, вдосконалення умов взаємодії шляхом підвищення ролі студента і застосування різних технічних засобів навчання, встановлення мобільного зворотного зв'язку та ефективного контролю знань і навичок студентів.

Серед найвідоміших форм активного навчання можна назвати тренінг, ділову гру, використання кейсів, тести тощо.

Найбільш ефективним при підготовці менеджерів вважається кейс-метод. Багато років точаться дискусії щодо того, чим є менеджмент — мистецтвом чи наукою? Проблеми менеджменту не є такими, що мають єдино “правильне” розв’язання. Менеджер — це завжди практик, відповідно освіта менеджера, якщо вона хоче бути ефективною, також має бути практичною.

Кейс-метод — опис реальних подій у словах, цифрах і образах, фіксація динаміки процесу у певних часових межах, що ставить студента перед вибором шляхів вирішення проблем і курсу подальших дій.

Case-study — навчання на конкретних ситуаціях (КС). Студенти ознайомлюються з реальною ситуацією щодо діяльності існуючої організації, обговорюють її та приймають рішення.

Ситуація складена таким чином, як і в житті, важлива інформація часто буває тут недоступною або неповною.

При цьому очікується, що в результаті вивчення ситуації студент дійде індивідуального висновку, а після обговорення КС у малій навчальній групі та аудиторії внесе до нього необхідні зміни.

Половина успіху ситуаційної вправи — у дискусії. Хоча основну інформацію можна одержати, лише прочитавши сам опис, деякі моменти розкриваються тільки у процесі дискусій. Метод навчання за допомогою ситуаційних вправ дає змогу студентам навчатися один в одного, а не тільки у викладачів або з прочитаного матеріалу. Він дозволяє обмінюватися різними поглядами й цінностями під час спокійної дискусії.

Кейс-метод ґрунтується на принципах, які фактично змушують переглянути ролі викладача і студента. Зобов’язання викладача при застосуванні кейс-методу полягає в тому, щоб створити в аудиторії такі умови, які б дали змогу розвинути у студентів уміння критично мислити, аналізувати, спонукали їх до того, щоб у процесі дискусії поділитися власними думками, ідеями, знаннями та досвідом. Зобов’язання студента полягає в тому, щоб, збагачуючи своєю творчою енергією навчальний процес, прийняти на себе частку відповідальності за його результативність. При цьому студенти повинні усвідомлювати, що викладач знаходиться в аудиторії для того, щоб допомогти їм, і вони ма-

ють скористатися цим повною мірою, проте основна відповідальність за те, чому вони навчилися, лежить на них.

Тренінг останнім часом розглядається як найефективніша форма практичного напряму навчання. Система сучасних тренінгових методів застосовується в навчальних структурах у вигляді демонстрації, індивідуального завдання, проблемно-орієнтованої дискусії, презентації або роботи в малих групах. Робота в малих групах, обговорення індивідуальних завдань, ділова гра, презентація як різновиди методу активного навчання передбачають:

- оволодіння інтелектуальним інструментарієм аналізу певних ситуацій, завдань, проблем;
- забезпеченість матеріалами з проблемних питань, сучасною навчальною літературою;
- організацію навчального процесу за цикловим методом (міні-модуль), що узгоджується з реформуванням системи оцінювання знань;
- контроль засвоєння навчальної дисципліни не у формі перевірки знань, а у формі виявлення вміння застосовувати ці знання у нестандартних ситуаціях.

Для підвищення ефективності навчальної гри її технологія має відповідати певним вимогам: гра повинна відповідати меті навчання; імітаційно-рольова гра — стосуватися практичної педагогічної ситуації; необхідною є психологічна підготовка учасників гри; можливість використання творчих елементів у грі; викладач повинен виступати не тільки в ролі керівника, а й у ролі коректора та консультанта у процесі гри.

Слід зазначити, що у грі можна використовувати не тільки ігровий метод як такий. У процесі гри можна застосовувати групу та індивідуальну роботу, спільне обговорення, проводити тестування та опитування, створювати рольові ситуації. Тобто ділова гра органічно включає та дає змогу використовувати різноманітні методи — анкетування, соціометрії, “мозкового штурму” тощо. У процесі навчання гра використовується як допоміжний елемент, доповнення до теоретичного матеріалу, і не може виступати як основний метод навчання.

Виходячи з методів, цілей та особливостей навчальних ігор можна виокремити їх різновиди.

Імітаційна гра — застосовуються у професійному навчанні при формуванні певних виробничих навичок.

Сюжетно-рольова гра — в основі такої гри лежить конкретна ситуація, а кожен учасник виконує певну роль, велике значення має розробка сценарію.

Інноваційна гра спрямована на отримання якісно нового знання з використанням новітніх педагогічних та інформаційних технологій.

Організаційно-діяльнісна гра — увага зосереджується на діагностиці ігрової ситуації та обґрунтуванні вибору варіантів вирішення проблеми. Групова форма діяльності.

Ділові тренінги. У процесі моделювання гри визначається проблемна ситуація, і мета гри полягає в тому, щоб знайти вихід з цієї ситуації. Застосовується як в освітній галузі, так і в бізнесі.

Використання у навчальному процесі активних методів навчання обумовлює становлення якісно нових стосунків між викладачем і студентом. Студент, приймаючи самостійне рішення про вирішення тієї чи іншої запропонованої проблеми, стає відповідальним за вибір певної точки зору чи прийняте рішення. Перед викладачем постає завдання не лише дати студентам сучасні економічні знання, а й навчити їх мислити і використовувати здобуті теоретичні знання в конкретних ситуаціях, аргументовано відстоювати свою думку, аналізувати погляди інших і робити для себе певні висновки. За таких умов стосунки між викладачем і студентом перетворюються у процесі прийняття рішення на співпрацю [3].

У навчальному процесі активні методи навчання сприяють підвищенню ефективності використання обмежених годин (відведених навчальним планом) і зростанню якості оволодіння студентами сучасними економічними знаннями. Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів при вивченні дисципліни є важливим елементом навчального процесу, який сприяє розвитку логічного мислення, допомагає формувати погляди і переконання, виробляє вміння формулювати думки й відстоювати їх, вчить оцінювати пропозиції інших людей, критично ставитись до власних поглядів.

Зараз значного поширення набуває міждисциплінарне навчання, що дає майбутнім фахівцям можливість вирішення поставленої проблеми поєднанням знання із суміжних дисциплін. Великого значення має інтеграція різноманітних видів і форм

навчання, які підпорядковані загальній темі навчального курсу або цій проблемі. Зміст предмета та методи навчання повинні добиратися так, щоб допомогти студентам у реалізації навчальних цілей, враховувати їхні інтереси, формувати позитивні емоції.

Сучасний фахівець повинен мати такі групи якостей: розуміти ситуацію, володіти необхідними навичками та вміннями, відповідною поведінкою. Головна увага повинна приділятися не самому змісту навчального процесу, а передаванню цього змісту, тобто методиці й технології навчання. Традиційна освіта повинна навчити “правильним” знанням і діям. Активізація навчального процесу спрямована на те, щоб на підставі отриманих знань досліджувати і розв’язувати проблеми, які носять ситуаційний характер і конкретність. Така специфіка навчання спрямована на пошук помилок і шляхи їх усунення. Це дає змогу студенту зрозуміти, де він припустився помилки, виправити її та не припускатися її в майбутньому, тобто “правильно” використовувати отримані знання і досвід.

Література

1. Бойченко Н. М. Вища освіта України. — Дод. 3 (Т. 3) // Темат. вип. “Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору”. — К., 2006. — 528 с.
2. Ніколаєнко С. Інформаційна революція в освіті // Вища шк. — 2005. — № 5. — С. 3–10.
3. Шевченко О. Л. Удосконалення змісту та форм організації навчального процесу відповідно до міжнародних стандартів: Зб. матеріалів наук.-метод. конф., 2–4 лютого 2005 р. — К.: Вид-во КНЕУ, 2005. — Т. 2. — 361 с.